

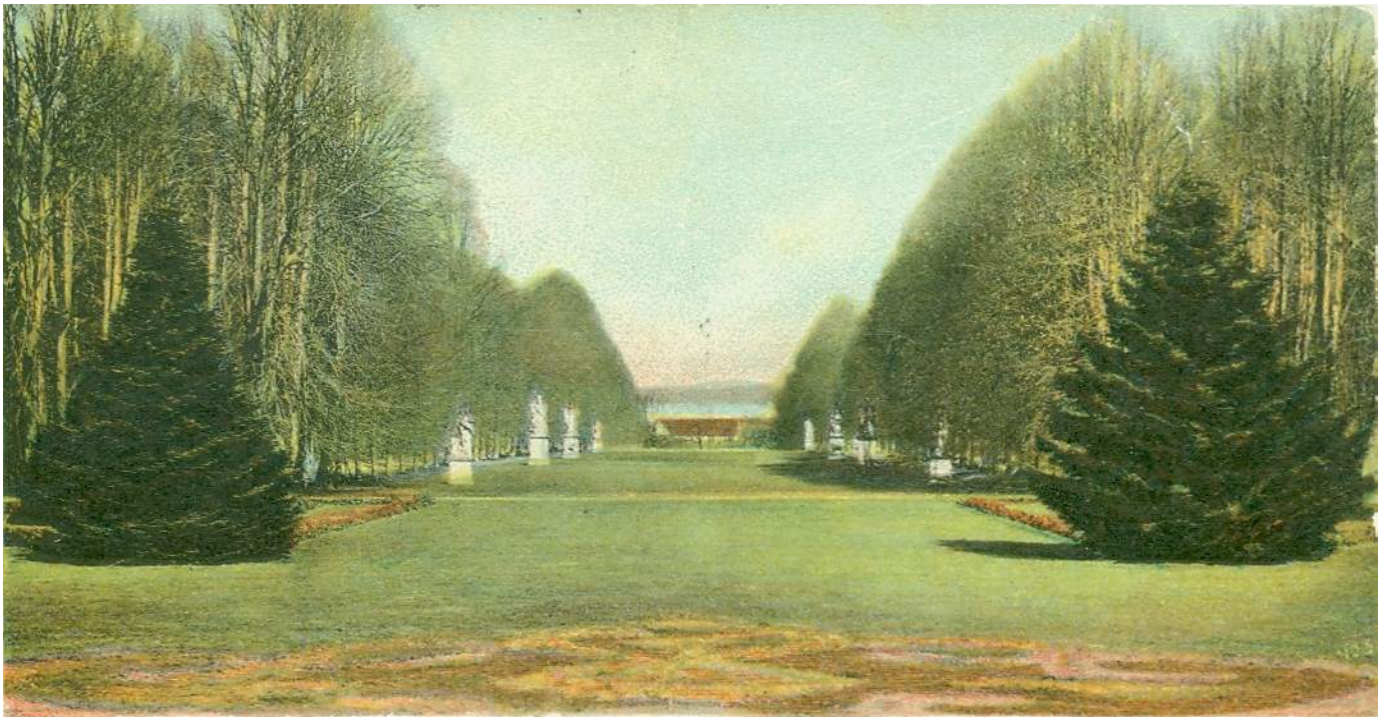
Om Kovangsgården og Dalenborghus

Af Jørgen Vesterdal Jørgensen

Kovangsgården

Journalist Steffen Slot, som arbejder på Frederiksborg Amts Avis' Fredensborg-lokalredaktion, har omkring årsskiftet 2013 - 2014 skrevet 5 artikler af interesse for os, der bor i Fredensborg Søpark.

I den første artikel (1) var vægten lagt på Fredensborg Slotspark og især på Brede Allé, som jo i 2013 blev restaureret. Artiklen blev ledsaget af et foto (side 2) fra skønsomt 1892, hvor fotografen utvivlsomt har stået på trappen, som fører ud fra slottets havesal og "skudt" mod nord gennem Brede Allés akse. I billedteksten står: "Kan De, kære læser, se den gård, der ligger for enden af Brede Allé og "skygger" for sigtelinjen ud mod Esrums Sø. Hvilken gård er det? Og hvad er gårdens historie? Giv lyd, giv lyd på fredensborg@sn.dk Avisen er på sporet, men mangler flere oplysninger og billeder!"

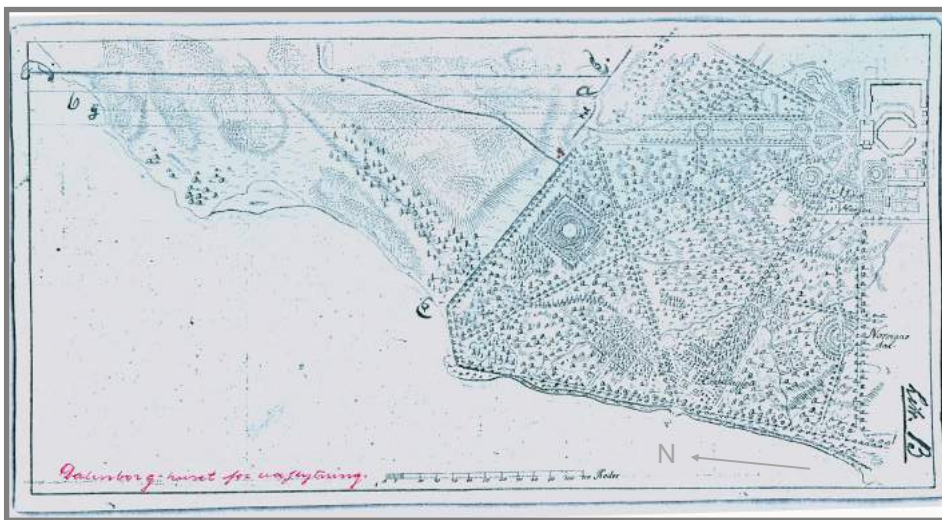
Udsigt fra Fredensborg Slot med Kovangsgården i horisonten mod nord ca. 1935

I næste indlæg (2) har journalist S. Slot været i Fredensborg Arkiverne (www.fredensborgarkiverne.dk) samt kontaktet forhenværende overbibliotekar Ernst Tursø uden at finde sagsmapper om "Kovangsgården". En forespørgsel til 1. viceborgmester Ulla Hardy-Hansen var nyttig, idet hendes farfar og far, frugtavlser Gunnar Hardy-Hansen, havde købt (hvornår mon?) jord i Kovangen efter at Kovangsgården var brændt ned på et tidspunkt under 2. verdenskrig. I en fredningskendelse af udsigtskilen, altså Brede Allés fortsættelse mod nord udenfor slotsparken, fra 1935 hedder det: "Gården ligger i forhold til slotshaven i en lavning saaledes at den ikke hindrer synet". Fredningen udløste en erstatning på 6000 kr. til Kovangsgårdens ejer, læge L.C.C. Christensen.

Dennes personalhistorie søges afdækket i den efterfølgende artikel (3), hvor lokalhistoriker Kjeld Damgaard (www.tikobkommune.dk) supplerer med følgende: Arealet tilhørte bønderne i Endrup frem til 1777, hvor hoffet fik tilskødet arealet for at sikre udsigten fra slottet. Ved et mageskifte i forbindelse med udskiftning af landsbyen Endrup i 1779 blev dronning Juliane Maries kohave flyttet fra Ebbekøbsgården syd for Asminderød til Dronningens Kovang. I 1851 mente hoffet ikke længere at have brug for en kohave, så slottet frasolgte 6 parceller, tilsyneladende uden servitutter med hensyn til forbud mod opførelse af bygninger, så på et tidspunkt herefter, men altså før 1892, er Kovangsgården blevet opført. Af hvem fremgår ikke, men Kjeld Damgaard kunne efter opslag i "Den danske Lægestand" oplyse, at Lars Carl Christian Christensen (født 1882) købte ejendommen i 1926 og fra 1932 drev privatpraksis i "Dronningens Kovang" indtil han fraflyttede 1942 (fordi gården nedbrændte? - eller var det før?).

Læge L.C.C. Christensen, "Dr. Kovang" (f. 1882).

Kort over Fredensborg Slotshave og Dronningens Kovang uden datering. (Retning nord er mod venstre).

Udsigt fra slottet med Kovangsgården i horisonten mod nord ca. 1892.

Kortet (1898) viser Kovangs-området mellem Fredensborg Slotshave og landsbyen Endrup.

Før læge Christensen flyttede ind, var Kovangsgården (ca. 1910) ejet af Frederik Madsen, hvis navn i dag lever videre i "Frederik Madsens Allé", som er navnet på Dybe Allés fortsættelse fra enden af Brede Allé til Esrum Sø (www.tursø.dk/99564519).

I den fjerde af Steffen Slots artikler interviewes efterkommere af en familie, som boede på Kovangsgården før læge Christensen. Af særlig interesse er fremdragelsen af et foto, som en nu 93-årig Fritz Nielsen bekræftede forestiller Kovangsgården, hvilket da også var noteret på bagsiden. "Man kan fornemme terrænet på det gamle billede, hvor fotografen angiveligt har stået med ryggen til Fredensborg Slot".

Den sidste artikel (5) bringer intet nyt vedrørende Kovangsgården, men har fokus på personer, som har haft berøring med læge Christensen efter at han var flyttet til Jylland.

Dalenborghus

Dalenborghus var et ledvogterhus beliggende lige uden for Frederik Madsens Allé og vest for Kovangsgården. Huset blev opført i tilslutning til Slotsparkens etablering, idet en dérboende ledvogter skulle påse, at almuen ikke fortsatte med at bruge en kirkesti, som fra Endrup førte til Asminderød kirke gennem parken. I stedet blev de henvist til at bruge den nyanlagte Endrupvej. På kortet side 2 ses Dalenborghus på den

Spør af kælderåbning i Kovangsgårdens ruin 2014.

Hulsten fundet ved Kovangsgårdens ruin

beskrevne position. Det kunne være interessant, at få afdækket mere om Dalenborghus, - ja måske endda finde rester af huset i det omkringliggende terræn.

Egne betragtninger

Da jeg i 1969 blev ansat som reservelæge på Hillerød Sygehus, og min hustru Hanne som afdelingssygeplejerske, flyttede vi i lejlighed på Bakkedraget, men begyndte dog snart at udforske Nordsjælland for at finde en ejerbolig. - Vi fattede særlig interesse for en udstykning på østsiden af Endrupvej fra en frugtplantage, dér lå hvor Stenbækgårdsvej nu ligger og tog derfor i en periode ret ofte på udflugt til Fredensborg.

Artikelserien om "lægen på Kovangsgården" fik for mig et helt særligt perspektiv, idet jeg dengang bemærkede et vejskilt, i træ med påskriften "Dr. Kovang". Det stod nær "Æblegården" ved begyndelsen af den daværende eneste vej fra Endrupvej mod søen. - Opfostret i et lægehjem, hvor omgangskredsen var læger og selv nyligt indtrådt i standen, var min første indskydelse naturligvis, at Dr. måtte betyde "doktor" - og ikke "dronning", så jeg husker, at jeg dengang - kortvarigt - tænkte: hvem mon denne "doktor Kovang" er?

Et par år senere bemærkede vi, at der var ved at blive opført hvide kædehuse på vestsiden af Endrupvej. I prøvehuset kunne vi på en planche over første etape af bebyggelsen "Fredensborg Søpark" stort set vælge frit, så vi reserverede nr. 619. Dette hus fandt vi attraktivt, fordi det lå i første række til den fredede udsigtskile fra slottet, men også fordi, der var rigelig bevoksning med fugleliv, incl. nattergale, i en gammel grusgrav (se kortet side 3) lige udenfor parcellens skel mod vest. Denne grusgrav blev fyldt op i 1997 og arealet er nu græsplæne. På et kort fra 1857 ses der ingen grusgrave i området.

I den 4. artikel oplyser den 93-årige Fritz Nielsen: "Min morfar havde også leverancen af sand til slotshavens gange, når det var vinter, så herskerne kunne gå på stierne, fortæller Fritz Nielsen, der har fået

fortalt, at sandet blev hentet i det kløftede terræn på grænsen mellem Brede Allé og Kovangens jorder". Disse oplysninger leder til spørgsmålet: I hvilket omfang er det nuværende område lige nord for Brede Allé menneskeskabt? - og risikerer vi at fejlfortolke, hvis vi i dag sammenholder aktuelle koter med gamle fotografier fra området med henblik på nøjere stedsbestemmelse, fx af Kovangsgården?

Da vi flyttede ind i november 1972 og i mange år derefter, var der tydelige fundamentrester efter en bebyggelse i det nordøstligste hjørne af den nuværende vestlige fårefold. - I (2) citeres Ulla Hardy-Hansen: "Min farfar og far købte jorden og omdannede den til hestefolde og bæravl i forbindelse med den egentlige frugtplantage, som de havde nordfor. De tilkøbte arealer blev kaldt Store- og Lille Kovang, og de indgik senere i udstykningen af bebyggelsen Kovang, beretter Ulla Hardy-Hansen om jorden, der altså var fredet i udsigtskilen. Vel var gården væk, men der stod en rest - en gammel veranda. Den blev anvendt som redskabs- og frokostrum for frugtplantagens ansatte ... under gulvet var i øvrigt gårdens drikkevandsbrønd, tilføj her".

På et tidspunkt har man tildækket fundamentresterne og brønden, så de knap anes længere i terrænet. På GPS-koordinaterne (55 grd., 5.9 min., 24.6960 sek. nordlig bredde (decimal: 55.99019333) og 12 grd., 23 min., 45.5910 østlig længde (decimal 12.39599751) har jeg taget de viste fotos. Når man i dag går i nærområdet vidner mange vintergækker og erantis også om, at her har ligget en gårds have.

For interesserede i nærområdets lokalhistorie kan endvidere henvises til en ældre radiomontage, som forhåbentlig kan findes i Danmarks Radios arkiver (jeg har desværre søgt forgæves). Den beskriver et kollektiv, som omkring kriseårene i 1930'erne blev etableret i området omkring rundstokfabrikken. Det var fattige udflyttere fra København med kommunistisk overbevisning. De overlevede på sammenhold og selvforsyning.

Referencer:

1. Frederiksborg Amts Avis, lokalsektionen / Fredensborg, 2013-12-23: "I 1800-tallet var Brede Allé kornmark":
2. Frederiksborg Amts Avis, lokalsektionen / Fredensborg, 2013-12-28: "Lægen på Kovangsgården":
3. Frederiksborg Amts Avis, lokalsektionen / Fredensborg, 2014-01-04: "Fra Hollandsk Indien til Brede Allé"
4. Frederiksborg Amts Avis, lokalsektionen / Fredensborg, 2014-01-10: "Der var engang en lille pige ..."
5. Frederiksborg Amts Avis, lokalsektionen / Fredensborg, 2014-02-06: "Lægens udsigt blev kridtbakker".

En stor tak til Verner Thomsen, Maglegårdsvej, for gode forslag til redigering samt for opsætning af tekst og illustrationer.
Jørgen Vesterdal Jørgensen
8. marts 2014.